

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

12 czerwca 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Agnieszka Jurkowska-Chocyk (przewodniczący)

SSN Ireneusz Kunicki (sprawozdawca)

SSN Marcin Trzebiatowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 12 czerwca 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Banku w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie

z 29 grudnia 2021 r., I ACa 642/21,

w sprawie z powództwa W.R. i J.R.

przeciwko Bankowi w W.

o zapłatę i ustalenie,

1. oddala skargę kasacyjną;

2. zasądza od Banku na rzecz W.R. i J.R. łącznie 5400 (pięć tysięcy czterysta) złotych z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia pozwanemu niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty.

Ireneusz Kunicki Agnieszka Jurkowska-Chocyk Marcin Trzebiatowski

(E.C.)

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 29 grudnia 2021 r. Sąd Apelacyjny w Szczecinie zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Szczecinie z 10 czerwca 2021 r. w punkcie pierwszym w ten sposób, że zasądził od pozwanego Banku S.A. z siedzibą w W. na rzecz powodów W.R. i J.R. łącznie kwotę 306 122,05 złotych z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od 21 października 2020 r. do 17 września 2021 r. - z tym, że uzależnił spełnienie powyższego świadczenia od jednoczesnego zaoferowania przez powodów zwrotu na rzecz pozwanego świadczenia pieniężnego w kwocie 404 000 złotych albo zabezpieczenia przez nich roszczenia o jego zwrot i oddalił powództwo w pozostałej części (I); oddalił apelację pozwanego w pozostałym zakresie (II); zasądził od pozwanego na rzecz powodów łącznie 8100 złotych tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego od dnia uprawomocnienia wyroku (III).

Sąd Apelacyjny oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych, które – z punktu widzenia podniesionych zarzutów kasacyjnych – mają znaczenie merytoryczne dla oceny wniesionego środka zaskarżenia.

W dniu 20 sierpnia 2007 r. pomiędzy powodami a pozwanym została zawarta umowa o kredyt hipoteczny nr [...], na mocy której bank udzielił powodom kredytu w kwocie 404 000 zł. Celem kredytu było: budowa domu metodą gospodarczą - kwota: 307 800 zł; refinansowanie kosztów poniesionych na cele mieszkaniowe - kwota: 92 200 zł; koszty wliczone w kredyt - kwota: 4000 zł. Strony ustaliły, że okres kredytowania będzie wynosić 420 miesięcy. Zabezpieczeniem spłaty kredytu była m.in. hipoteka na rzecz banku na nieruchomości, dla której jest prowadzona księga wieczysta o numerze KW: [...] prowadzona przez Sąd Rejonowy w Szczecinie Wydział Ksiąg Wieczystych położona w miejscowości M. nr działki: [...].

Zgodnie z § 2 ust. 2 umowy kredyt był indeksowany do CHF, po przeliczeniu wypłaconej kwoty zgodnie z kursem kupna CHF według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku w dniu uruchomienia kredytu lub transzy. W umowie ustalono,

że po uruchomieniu kredytu lub pierwszej transzy kredytu wypłacanego w transzach bank wysyła do kredytobiorcy pismo, informujące o wysokości pierwszej raty kredytu, kwocie kredytu w CHF oraz jego równowartości w PLN zgodnie z kursem kupna CHF według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązują w Banku w dniu uruchomienia kredytu/transzy, przy czym zmiany kursów walut w trakcie okresu kredytowania mają wpływ na wysokość kwot zaciągniętego kredytu oraz raty kapitałowo-odsetkowej.

Zgodnie z treścią umowy w przypadku kredytu oprocentowanego według zmiennej stopy procentowej kredytobiorca przyjmował na siebie ryzyko zmian stóp procentowych co oznaczało, iż w przypadku wzrostu poziomu stopy referencyjnej wyższe będzie oprocentowanie kredytu i wzrośnie wówczas wysokość miesięcznej raty kapitałowo-odsetkowej. Oprocentowania kredytu wynosiło 3,85 % w stosunku rocznym, co stanowiło sumę stopy referencyjnej LIBOR 3M (CHF) obowiązującej w dniu sporządzenia umowy oraz marży w wysokości 1,15 p.p., stałej w całym okresie kredytowania. Odsetki były naliczane za każdy dzień od aktualnego salda zadłużenia. Oprocentowanie kredytu miało ulegać zmianie w zależności od zmiany stopy referencyjnej LIBOR 3M (CHF). Na mocy § 7 ust. 1 umowy kredytobiorcy zobowiązali się spłacić kwotę kredytu w CHF ustaloną zgodnie z § 2 w złotych polskich, z zastosowaniem kursu sprzedaży CHF obowiązującego w dniu płatności raty kredytu, zgodnie z Tabelą Kursów Walut Obcych Banku SA. Kredyt miał być spłacany w 420 ratach miesięcznych, w tym 24 rat obejmujących odsetki w okresie karencji spłaty kredytu oraz 396 równych ratach miesięcznych, które zawierać miały malejącą część odsetek oraz rosnącą część raty kapitałowej.

Stosownie do § 1 ust. 2 pkt 1 umowy kredytu integralną część umowy stanowił Regulamin. W § 3 ust. 2 Regulaminu zastrzeżono, że kredyt może być indeksowany kursem waluty obcej na podstawie obowiązującej w banku Tabeli Kursów Walut Obcych. W przypadku niezłożenia dyspozycji uruchomienia w terminie, bank zastrzegł sobie prawo odmowy jej realizacji oraz w przypadku pożyczki hipotecznej w pierwszym dniu roboczym po tym terminie, od nieuruchomionej kwoty pobiera jednorazową opłatę w wysokości określonej w obowiązującym na dzień zawarcia umowy kredytu cenniku. W przypadku kredytu w walucie obcej opłata ustalana miała być od kwoty kredytu, przeliczonej według kursu sprzedaży dewiz na podstawie obowiązującej w banku w dniu pobrania prowizji „Tabeli Kursów Banku S.A.” (§ 5 ust.

14 Regulaminu). W przypadku kredytu w walucie obcej prowizja od udzielenia kredytu ustalana miała być od kwoty kredytu, przeliczonej na PLN według kursu kupna dewiz z dnia sporządzenia umowy kredytu, na podstawie Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w banku (§ 7 ust. 5 Regulaminu). W przypadku kredytu w walucie obcej dla celów wyliczenia opłaty przyjmowana miała być kwota udzielonego kredytu wyrażona w PLN wyliczona według wartości kursów waluty obcej zgodnie z Tabelą Kursów Walut Obcych obowiązującą w banku (§ 7 ust. 10 Regulaminu). Według § 8 ust. 3. Regulaminu w przypadku kredytu w walucie obcej kwota raty spłaty obliczana była według kursu sprzedaży dewiz, obowiązującego w banku na podstawie Tabeli Kursów Walut Obcych z dnia spłaty. Zgodnie z § 10 ust. 4 Regulaminu w przypadku kredytu w walucie obcej kwota wcześniejszej spłaty powinna być obliczana według kursu sprzedaży dewiz na podstawie obowiązującej w banku Tabeli Kursów Walut Obcych z dnia realizacji, wskazanego przez kredytobiorcę w dyspozycji o dokonanie wcześniejszej spłaty. Z kolei § 10 ust. 5 Regulaminu stanowił, że w przypadku kredytu w walucie obcej prowizja za wcześniejszą spłatę ustalana będzie od kwoty wcześniejszej spłaty, przeliczonej według kursu sprzedaży dewiz na podstawie obowiązującej w banku Tabeli Kursów Walut Obcych z dnia realizacji wcześniejszej spłaty.

Przed zawarciem umowy o kredyt hipoteczny powodowie otrzymali Cennik Kredyt Hipoteczny/Pożyczka Hipoteczna oraz Regulamin kredytowania osób fizycznych w ramach usług bankowości hipotecznej w Banku S.A. obowiązujące w dniu zawarcia umowy. Powodowie zapoznali się z nimi i zaakceptowali warunki w nich zawarte. Powodowie nie otrzymali egzemplarza umowy przed jej podpisaniem. Pracownicy pozwanego banku informowali powodów, że umowa ma charakter standardowy. Przed jej podpisaniem w sposób szczegółowy nie były im tłumaczone jej postanowienia. Informowano powodów, że spłata kredytu będzie następowała w złotych, a nie we frankach szwajcarskich.

Według stanu na 25 maja 2020 r. powodowie wpłacili na rzecz pozwanego tytułem spłaty rat kredytu kwotę 283 568,05 zł. Od dnia zawarcia umowy powodowie spłacają kredyt w złotych. Nigdy nie spłacali go we frankach szwajcarskich.

Pismem z 30 stycznia 2020 r. powodowie oświadczyli pozwanemu, że wpłaty czynione przez nich tytułem spłaty kredytu udzielonego na podstawie umowy kredytu z 2 sierpnia 2007 r. są dokonywane pod rygorem ich zwrotu. Pismem z 7 sierpnia 2020 r. powodowie złożyli pozwanemu reklamację umowy kredytu oraz wezwali pozwanego do zwrotu wszystkich dokonanych przez nich wpłat na rzecz banku tj. 306 122,53 złotych wskazując, że umowa kredytu jest nieważna w całości.

Sąd Apelacyjny przyjął, że klauzula indeksacyjna zawarta w § 2 ust. 2 umowy kredytu - podobnie jak wszystkie inne postanowienia umowy i ogólnych warunków kredytowania odwołujące się do bankowej tabeli kursów walut obcych jako wiążącego dla kredytobiorcy przelicznika wysokości zobowiązania (zwłaszcza zawarte w § 4 ust. 4, § 7 ust. 1 umowy oraz § 6 ust. 3 Regulaminu) - mają charakter niedozwolony, gdyż naruszają dobre obyczaje i rażąco naruszają interesy konsumenta. Abuzywność spornych postanowień umownych przejawiała się w tym, że pozwany bank, redagując postanowienia umowy, przyznał sobie prawo do jednostronnego ustalania w walucie polskiej zarówno wysokości świadczenia wypłaconego na rzecz powodów, jak i wysokości rat kredytu indeksowanych do franka szwajcarskiego poprzez wykorzystywanie wyznaczanych przez siebie kursów kupna i sprzedaży franka szwajcarskiego. Sąd Apelacyjny zaznaczył też, że tzw. klauzule spreadowe o kształcie analogicznym do stosowanego przez pozwanego w ramach rozliczeń z powodami były przedmiotem wielokrotnej analizy w orzecznictwie, przy czym w świetle kolejnych judykatów Sądu Najwyższego, odwołujących się do dorobku orzeczniczego Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, za właściwe należało przyjąć ich ocenę jako abuzywnych, gdyż klauzule waloryzacyjne odwoływały się do kursu waluty ustalanego przez kredytujący bank bez wskazania w umowie szczegółowych zasad jego ustalania. Postanowienia zawierające uprawnienie banku do przeliczania sumy wykorzystanego przez kredytobiorcę kredytu do waluty obcej (klauzulę tzw. spreadu walutowego) odsyłając do tabel ustalanych jednostronnie przez bank (przedsiębiorcę) traktowane być powinny jako kształtujące sytuację konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i zarazem rażąco naruszające jego interesy. Jako takie klauzule zatem muszą być uznane za niedozwolone (abuzywne) w rozumieniu art. 385¹ k.c.

Sąd drugiej instancji zaznaczył też, że z zakwestionowanych w sprawie postanowień umowy kredytu wynika wprost, iż przeliczanie zarówno kwoty kredytu wypłaconego powodowi, jak i raty kredytu z CHF na złote polskie miało odbywać według tabeli kursowej banku. W żadnym postanowieniu umowy, jak również stanowiącego jej integralną część regulaminie, nie sprecyzowano sposobu ustalania kursu wymiany walut wskazanego w tabeli kursów banku, choćby przez wiążące określenie przyjmowanych przez bank granic różnicy (odchyłań) między kursem rynkowym i kursem stosowanym przez siebie. Tym samym uprawniony jest wniosek, że bankowi pozostawiona została w istocie dowolność w zakresie wyboru szczegółowych kryteriów ustalania kursu CHF w swoich tabelach kursowych, a przez to kształtowania wysokości zobowiązań klientów, których kredyty waloryzowane są kursem CHF. Ponadto Sąd Apelacyjny zauważył, że w przypadku klauzuli indeksacyjnej sprzeczność z dobrymi obyczajami wynika również z tego, że na kredytobiorcę (ekonomicznie słabszą stronę umowy) nałożono w istocie nieograniczone ryzyko deprecjacji waluty polskiej w stosunku do waluty obcej użytej dla „denominacji” świadczenia.

W motywach wyroku z 29 grudnia 2021 r. wyjaśniono również, że w świetle materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie nie było podstaw po przyjęcia, iż kwestionowane przez powodów postanowienia umowne były z nimi (jako konsumentami) indywidualnie uzgadniane. Zdaniem Sądu Apelacyjnego umowa kredytu zawarta między stronami była typową umową adhezyjną. Wybór powodów ograniczał się do zaakceptowania warunków narzuconych przez pozwanego bądź do rezygnacji z zawarcia umowy. Fakt, że niektóre aspekty warunku lub jeden szczególnie warunek były negocjowane indywidualnie, nie wyłącza stosowania ochrony konsumenckiej do pozostałej części umowy, jeżeli ogólna ocena umowy wskazuje na to, że została ona sporządzona w formie uprzednio sformułowanej umowy standardowej. Możliwość wyboru waluty kredytu lub waluty spełnienia świadczenia nie jest tożsame z indywidualnym uzgodnieniem postanowień umowy, gdyż należy odróżnić wybór oferowanego przez pozwanego typu produktu bankowego (umowy kredytu denominowanego, umowy kredytu walutowego lub umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej) od możliwości negocjacji postanowień składających się na dany typ umowy. W sprawie powodowie, wyrażając

wolę zawarcia umowy kredytu indeksowanego do CHF, nie mieli już wpływ na kształt poszczególnych elementów tej umowy uznanych za niedozwolone klauzule umowne.

Sąd Apelacyjny ustalił, że klauzula indeksacyjna (oraz związana z nią funkcjonalnie i logicznie klauzula spreadowa) określają główny przedmiot umowy (świadczenia obu stron).

W ocenie Sądu drugiej instancji zastosowanie abuzywnej klauzuli dotyczącej ustalania wysokości świadczenia kredytodawcy i kredytobiorcy stanowiło samoistną i wystarczającą przesłankę nieważności umowy w kontekście jurydycznym tworzoną przez normy prawa materialnego interpretowane zgodnie z normami prawa europejskiego tworzącymi system ochrony konsumenta. Należało przy tym mieć na względzie, że klauzula ryzyka walutowego (walutowa) oraz klauzula kursowa (spreadowa) stanowią elementy składające się na całościowy mechanizm indeksacyjny (klauzulę waloryzacyjną). Ze względu na ich ścisłe powiązanie nie jest dopuszczalne uznanie, że brak abuzywności jednej z tych klauzul oznacza brak abuzywności całego mechanizmu indeksacyjnego. Wystarczy zatem uznanie jednej z tych klauzul za abuzywną, aby cały mechanizm indeksacji został uznany za niedozwoloną klauzulę umowną. Wyeliminowanie postanowień uznanych za niedozwolone, dotyczących sposobu przeliczenia wypłaconego kredytu powoduje, że umowa w tak ustalonym kształcie nie mogła być utrzymana, ponieważ nie byłoby znane kryterium, w oparciu o które suma pieniężna wyrażona w walucie polskiej, stanowiąca przedmiot świadczenia banku, miałaby zostać przeliczona na walutę obcą, służącą wyliczeniu kwoty kredytu podlegającego zwrotowi przez kredytobiorców, a następnie w konsekwencji ustaleniu wysokości świadczeń kredytobiorców. Wyeliminowanie powyższych postanowień umownych uniemożliwiało wykonywanie umowy kredytu w kształcie ustalonym przez strony.

Jako właściwą dla poczynienia rozliczeń z nieważnej umowy kredytu Sąd Apelacyjny przyjął teorię dwóch kondykcji. Sąd uznał też, że strona pozwana skutecznie podniosła zarzut zatrzymania, co implikowało w sobie skutek przewidziany w art. 496 w zw. z art. 497 k.c.

Skargę kasacyjną na powyższe rozstrzygnięcie Sądu Apelacyjnego złożył pozwany bank. Zaskarżył on wyrok Sądu Apelacyjnego w części, tj. w co do pkt I

– w zakresie w jakim Sąd Apelacyjny zasądził na rzecz powodów 306 122,05 zł;
pkt II - w zakresie w jakim oddalono apelację pozwanego oraz co do pkt III
- w zakresie zasądzenia od pozwanego na rzecz powodów kosztów postępowania apelacyjnego. W zakresie objętym zaskarżeniem wniósł on o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego i orzeczenie co do istoty sprawy przez Sąd Najwyższy oraz o zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów postępowania kasacyjnego, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego przed Sądem Najwyższym według norm przepisanych.

We wniesionym środku zaskarżenia powołano się na naruszenie: art. 235² § 1 pkt 1 i 5 w zw. z art. 278 i 227 k.p.c.; art. 189 k.p.c.; art. 385¹ § 1-3 w zw. z art. 385² k.c. w zw. z art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13; art. 385¹ § 1-3 w zw. z art. 3 ust. 1 i 2 dyrektywy 93/13; art. 385¹ § 2 w zw. z art. 65 § 1 i 2 k.c. oraz art. 358 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 oraz art. 58 § 1 i 2 k.c.; art. 4 ust. 1 w zw. z art. 1 ust. 1 lit. a i b ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw w zw. z art. 316 § 1 i art. 391 § 1 k.p.c.

Powodowie wnieśli odpowiedź na skargę kasacyjną, w której domagali się oddalenia w całości skargi kasacyjnej oraz zasądzenia na ich kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Pozbawiony skuteczności jest zarzut naruszenia art. 235² § 1 pkt 2 i 5 w zw. z art. 278 i 227 k.p.c. oparty na twierdzeniu, że Sąd pierwszej instancji bezpodstawnie pominął wniosek pozwanego o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego. Skarżący wytyka bowiem uchybienia procesowe dotyczące postępowania pierwszoinstancyjnego. Weryfikacja uchybień w zakresie stosowania norm prawa procesowego i materialnego przez sąd pierwszej instancji nie znajduje się w sferze kompetencyjnej Sądu Najwyższego w związku z rozpoznawaniem skargi kasacyjnej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 27 listopada 2024 r., I CSK 3167/23 i postanowienie Sądu Najwyższego z 24 września 2020 r., IV CSK 8/19). Podkreślić przy tym należy, że kwestia pominięcia dowodu z opinii biegłego zgłoszonego na etapie postępowania pierwszoinstancyjnego była analizowana przez Sąd Apelacyjny

w związku z podniesieniem stosownego zarzutu apelacyjnego. Z uzasadnienia wyroku zaskarżonego skargą kasacyjną w sposób jednoznaczny wynikają motywy podzielenia przez Sąd Apelacyjny stanowiska Sądu Okręgowego w przedmiocie pominięcia zgłoszonego dowodu z opinii biegłego z powołaniem się na brak jego przydatności dla czynienia ustaleń faktycznych w zakresie niezbędnym dla prawidłowego rozpoznania sprawy (s. 24-25 uzasadnienia wyroku Sądu Apelacyjnego z 29 grudnia 2021 r.). Negatywna ocena takiego stanowiska Sądów *meriti* ze strony skarżącego, w istocie mająca wyłącznie wymiar polemiczny, nie może stanowić wystarczającej podstawy dla skutecznego wywiedzenia przedmiotowego zarzutu w skardze kasacyjnej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 25 stycznia 2024 r., I CSK 6305/22).

Nie jest również zasadny zarzut naruszenia art. 189 k.p.c. w sposób wskazany w skardze kasacyjnej, albowiem w świetle ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, możliwość dochodzenia roszczenia o zwrot spłaconych rat kredytu nie eliminuje interesu prawnego kredytobiorcy w żądaniu ustalenia nieistnienia stosunku prawnego w związku z nieważnością umowy kredytu. Interes prawny - o którym mowa w art. 189 k.p.c. - należy bowiem postrzegać elastycznie, z uwzględnieniem celowościowej wykładni tego pojęcia, szeroko pojmowanego prawa do sądu oraz konkretnych okoliczności sprawy. Powód zachowuje interes prawny w wytoczeniu powództwa o ustalenie nieistnienia (nieważności) stosunku prawnego, jeżeli mimo przysługującego mu powództwa o świadczenie na podstawie spornego stosunku prawnego, ze stosunku tego wynikają inne, dalej idące skutki, których dochodzenie w drodze powództwa o zapłatę nie jest możliwe lub aktualne. W takich stanach faktycznych jedynie powództwo o ustalenie nieistnienia tego stosunku prawnego – z uwzględnieniem procesowych skutków wyroku o ustalenie, w szczególności granic prawomocności materialnej - może w pełny sposób zaspokoić interes prawny powoda, zapobiec potencjalnym sporom między stronami na przyszłość, a zatem w definitywny sposób rozstrzygnąć niepewną sytuację prawną związaną ze spornym stosunkiem prawnym (zob. m.in. uzasadnienie uchwał Sądu Najwyższego z 17 grudnia 1993 r., III CZP 171/93, OSNCP 1994, nr 7-8, poz. 149 i z 20 października 2015 r., III CZP 27/15, OSNC 2016, Nr 3, poz. 31; wyroki Sądu Najwyższego z 2 lutego 2006 r., II CK 395/05, z 2 lipca 2015 r., V CSK 640/14,

z 23 kwietnia 2021 r., II CSK 9/21 i z 25 lutego 2022 r., II CSKP 87/22, a także postanowienie Sądu Najwyższego z 30 grudnia 2024 r., I CSK 3258/23).

Nie są także uzasadnione rozbudowane zarzuty naruszenia art. 385¹ k.c. w związku ze wskazanymi w podstawach kasacyjnych przepisami kodeksu cywilnego i Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (dalej: „dyrektywa 93/13”). Podniesione w skardze kasacyjnej wątki problemowe były już przedmiotem licznych wypowiedzi Sądu Najwyższego oraz Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Analiza dorobku orzeczniczego Sądu Najwyższego i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wskazuje, że obecnie mamy do czynienia z ugruntowanym stanowiskiem co do sposobu postrzegania kredytów indeksowanych lub waloryzowanych do waluty obcej z punktu widzenia krajowych i unijnych standardów ochrony konsumenta. Na bazie tego podejścia należy zaś jednoznacznie stwierdzić, że żaden z zarzutów naruszenia art. 385¹ k.c. nie mógł zostać uznany za zasadny.

W tym względzie w pierwszej kolejności zaznaczyć należy, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego dominuje aktualnie stanowisko, iż klauzule kształtujące mechanizm indeksacji, zastrzeżone w umowie kredytu złotowego indeksowanego do waluty obcej lub denominowanego w walucie obcej określają główne świadczenia stron (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, Nr 2, poz. 20; z 4 kwietnia 2019 r., I CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 21 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21 oraz z 3 lutego 2022 r., II CSKP 459/22). Skarżący we wniesionej skardze kasacyjnej twierdzi, że Sąd Apelacyjny wadliwie przyjął, iż postanowienia umowy stron przewidujące indeksację kredytu kursem waluty obcej nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Nie jest to jednak twierdzenie uzasadnione merytorycznie, gdyż w orzecznictwie Sądu Najwyższego i TSUE wyjaśniono już, że wymaganie wyrażenia postanowienia umownego w sposób jednoznaczny, prostym i zrozumiałym językiem jest spełnione, gdy umowa przedstawia konsumentowi w sposób przejrzysty działanie mechanizmu waloryzacyjnego tak, aby konsument był w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne związane z zaciągnięciem wieloletniego zobowiązania kredytowego waloryzowanego kursem waluty obcej. Konsument powinien być jasno

poinformowany przez bank, że podpisując umowę kredytu indeksowanego do waluty obcej, ponosi przez cały okres obowiązywania umowy nieograniczone niczym ryzyko kursowe, które z ekonomicznego punktu widzenia może okazać się dla niego trudne do udźwignięcia w przypadku silnej deprecjacji waluty, w której otrzymuje wynagrodzenie (zob. wyroki TSUE z 10 czerwca 2021 r., C-776/19, C-782/19; z 30 kwietnia 2014 r., C-26/13 oraz z 20 września 2017 r., C-186/16, a także wyrok Sądu Najwyższego z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22). W wyroku z 10 czerwca 2021 r., C-776/19, C-782/19 TSUE wyjaśnił, że wykładni art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy dokonywać w ten sposób, że warunki umowy kredytu, które powodują skutek w postaci ponoszenia nieograniczonego ryzyka kursowego przez kredytobiorcę, mogą doprowadzić do powstania znaczącej nierównowagi wynikających z tej umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta, jeśli przedsiębiorca nie mógłby racjonalnie oczekiwać, przestrzegając wymogu przejrzystości w stosunku do konsumenta, że ten konsument zaakceptowałby, w następstwie indywidualnych negocjacji, nieproporcjonalne ryzyko kursowe, które wynika z takich warunków. W uzasadnieniu wyroku z 27 listopada 2019 r. II CSK 483/18, Sąd Najwyższy podniósł, że nie jest wystarczające wskazanie w umowie, iż ryzyko związane ze zmianą kursu waluty ponosi kredytobiorca oraz odebranie od niego oświadczenia o standardowej treści, iż został poinformowany o ponoszeniu ryzyka wynikającego ze zmiany kursu waluty oraz przyjął do wiadomości i akceptuje to ryzyko. Wprowadzenie do umowy kredytowej zawieranej na wiele lat mechanizmu działania ryzyka kursowego, wymagało szczególnej staranności Banku w zakresie wyraźnego wskazania zagrożeń wiążących się z oferowanym kredytem, tak aby konsument miał pełne rozeznanie konsekwencji ekonomicznych zawieranej umowy. W takim stanie rzeczy przedkontraktowy obowiązek informacyjny w zakresie ryzyka kursowego powinien zostać wykonany w sposób jednoznacznie i zrozumiale unaoczniający konsumentowi, który z reguły posiada elementarną znajomość rynku finansowego, że zaciągnięcie tego rodzaju kredytu jest bardzo ryzykowne. Ochrona konsumenta może zostać zapewniona jedynie wtedy, gdy uwzględnione zostaną jego rzeczywiste i tym samym bieżące interesy, a nie interesy, jakie miał w okolicznościach istniejących w chwili zawarcia danej umowy.

Klauzule waloryzacyjne, które określają główne świadczenia stron i nie zostały wyrażone w umowie kredytu w sposób jasny i precyzyjny, podlegają badaniu pod kątem spełnienia przesłanek z art. 385¹ § 1 k.c. Nie jest zasadny zarzut kasacyjny wadliwego przyjęcia przez Sąd Apelacyjny, iż postanowienia umowne dotyczące indeksacji kredytu stanowią niedozwolone postanowienia umowne. Abuzowność tych klauzul została już bowiem przesądzona w orzecznictwie Sądu Najwyższego i TSUE, w którym wyjaśniono, że postanowienia umowy (regulaminu), określające zarówno zasady przeliczenia na walutę obcą kwoty udzielonego kredytu na złotówki przy wypłacie kredytu, jak i spłacanych rat, pozwalające bankowi swobodnie kształtować kurs waluty obcej, mają charakter niedozwolonych postanowień umownych, gdyż kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Sprzeczność z dobrymi obyczajami i naruszenie interesów konsumenta polega w tym przypadku na uzależnieniu wysokości świadczenia banku oraz wysokości świadczenia konsumenta od swobodnej decyzji banku. Zarówno przeliczenie kwoty kredytu na złotówki w chwili jego wypłaty, jak i przeliczenie odwrotne w chwili wymagalności poszczególnych spłacanych rat, służy bowiem określeniu wysokości świadczenia konsumenta. Takie postanowienia, które uprawniają bank do jednostronnego ustalenia kursów walut, są nietransparentne i pozostawiają pole do arbitralnego działania banku; obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron. Są one niedopuszczalne, niezależnie od tego, czy swoboda przedsiębiorcy (banku) w ustaleniu kursu jest pełna, czy też w jakiś sposób ograniczona, np. w razie wprowadzenia możliwych maksymalnych odchyleń od kursu ustalanego z wykorzystaniem obiektywnych kryteriów (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, Nr 11, poz. 134; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18 oraz z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, Nr 2, poz. 20).

Należy mieć na względzie, że w uchwale składu całej Izby Cywilnej z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22 (OSNC 2024, nr 12, poz. 118), przyjęto, iż w razie uznania, że postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie

można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów. W razie zaś niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie. Podkreślenia wymaga, że według art. 87 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym uchwała składu całej Izby, z chwilą jej podjęcia, uzyskuje moc zasady prawnej, co oznacza, że wiąże inne składy Sądu Najwyższego. Tym samym powyżej opisane tezy uchwały z 25 kwietnia 2024 r. (III CZP 25/22) są uwzględniane i aprobowane przez skład orzekający w niniejszej sprawie. W związku z powyższym za nieuzasadnione należało uznać zarzuty skargi odnoszące się do możliwości wypełnienia luki w umowie przez odwołanie się do mechanizmu ustalania kursu walutowego przewidzianego w art. 358 § 2 k.c., tj. przyjęcia na potrzeby wyliczeń średniego kursu NBP albo wskazujące na wyłączenie abuzywnego charakteru takich postanowień na skutek wejścia w życie ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw, a co za tym idzie – utrzymania umowy w mocy.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił skargę kasacyjną i zgodnie z art. 98 § 1, 1¹ i 3 k.p.c. obciążył skarżącego kosztami postępowania kasacyjnego.

Ireneusz Kunicki Agnieszka Jurkowska-Chocyk Marcin Trzebiatowski

(M.M.)

[SOP]